

İLKÖĞRETİM TÜRKÇE EĞİTİMİ SÜRECİNDE MİZAH UNSURLARINDAN YARARLANMA

Utilization From Humour Elements In Primary School Turkish Teaching Period

Yrd. Doç. Dr. Yasin ÖZKARA*

ÖZ

Sosyal bağlamdaki tepkisel davranışlar, bireyin sosyal becerilerini etkileyebildiği gibi düşünme ve düşünmeyi ifade becerilerini, yani dil ve bilişsel becerilerini etkin olarak kullanma yetisini de etkileyebilmektedir. Birey, kişilik özelliklerini geliştirirken sosyal yapı içindeki durumlar karşısında birtakım davranışlar sergilemektedir. Bireyler özellikle sosyal yapı içerisinde memnuniyetini sergilerken gülümseme ya da gülme gibi tepkisel davranışlar sergilemektedir. Sosyal ortamlarda gülme ve gülümseme gibi olumlu davranışların ortaya çıkmasında şaka, fıkra, karikatür, espri ya da sözcük oyunları etkili olmaktadır. Doğal konuşma, şaka yapma, nükteli sözcükler kullanma, kinayeler, sözcük oyunları, hoş anekdotlar ve kasıtsız yapılan gülünç konuşma hareketleri, fıkralar gibi birçok yapıyı içeren mizah; sosyal, duygusal, bilişsel ve dil gibi anlamlı bileşenleri ile bir akıl yürütme tarzıdır. Mizah öğeleriyle güvenli ve eğlenceli bir öğrenme ortamı oluşturulması, öğretene ile öğrenen arasında iletişimi güçlendirerek öğrenen merkezli bir öğrenme sürecinin gerçekleşmesine olanak sağlayacaktır. Sosyal, psikolojik ve bilişsel açılardan öğrenme sürecine pozitif etkide bir araç olan mizah, çocuklara Türkçenin doğru kazandırılmasında gerekli olan dinleme, konuşma, okuma ve okuduğunu anlama ve yorumlama gibi temel dilsel becerilerin kazandırılmasına olanak yaratacaktır. Bu çalışmada, Türkçenin öğretiminde sözlü ya da yazılı dil ürünlerinden fıkra, tekerleme, bilmece gibi gülme eylemleriyle iç içe olan mizah öğelerinin kullanılmasının çocuğun sözcük hazinesinin hızla zenginleşmesi ve sözcüklerin daha karmaşık anlamlarını zihninde anlamlaştırmasına katkıları üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Mizah, Türkçe Öğretimi, Mizah Öğeleri, Fıkra, Tekerleme, Bilmece.

ABSTRACT

As reactive behavior in social context can affect individual's social skills, it can also affect thinking and ability of expressing thought, in other words, competence of using language and cognitive skills effectively. While individual develops his personality, he exhibits behaviors in the face of the circumstances in social structure. While individual exhibits his pleasure, he exhibits reactive behaviors like smile or laugh especially in social structure. Joke, anecdote, caricature, quip and puns are very effective for coming out of some positive behaviors like smile or laugh in social surroundings. Humour, which contains many structures like natural conversation, joking, using facetiae, allusions, puns, nice anectodes, unintended humorous speaking motions and anecdotes, is a style of reasoning with its significant components as social, emotional, cognitive and language. As setting off secure and amusing medium with humour elements strengthens communication between teacher and learner, it also enables to develop a student-centered education process. Humour, which effects education process from social, psychological, cognitive aspects positively, will enable to upskill basic linguistic skills like listening, speaking, reading and reading comprehension and interpretation, which are necessary for teaching Turkish to the children truly. Use of the humour elements which are together with laughing actions like anecdote, tongue twister, riddle which are some of the verbal or written linguistic products improves vocabulary of children and their interpretation of more complicated meanings of the words in mind are dwelled on in this study.

Key Words

Humour, Teaching Turkish, Humour Elements, Anecdote, Tongue Twister, Riddle.

* Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Eğitimi
Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, yasinozkara@akdeniz.edu.tr

Giriş

Birey, doğuştan getirdiği potansiyeli ile sosyal bağlamdaki çevresel uyaranları birleştirme özelliğine sahip psiko-sosyal bir varlıktır. Doğuştan getirilen potansiyelle çevresel uyaranların birleşimi, bireye kendine özgü kişilik özellikleri geliştirme olanağını vermektedir.

Birçok araştırmada bireylerin düşünme, algılama ve akıl yürütme becerilerinin psiko-sosyal faktörlerden etkilendiği vurgulanmaktadır (Lazarus 1984: 126, Izard 1992: 163, Scherer 2005, Wanzer ve diğ. 2006: 179, Brown ve diğ. 2006: 906). Örneğin, iki farklı birey herhangi bir olay ya da durum karşısında aynı duyguyu hissedebilir. Ancak bu duyguyla ilgili açıklamalarında ya da tepkilerinde farklılıklar olabilir. Bu farklılıkların kaynağı, bireylerin geçmiş deneyimleri, içinde bulunduğu kültürel yapı ya da değerleri olabilir. Birey, kişilik özelliklerini geliştirirken sosyal yapı içindeki durumlar karşısında birtakım davranışlar sergilemektedir. Sergilenen bu davranışlar bireyin hem sosyal-duygusal hem de dil ve bilişsel algılayışı üzerinde farklılıklar yaratmaktadır. Dolayısıyla sosyal bağlamdaki tepkisel davranışlar, sosyal becerilerini etkileyebildiği gibi düşünme ve düşünmeyi ifade becerilerini yani dil ve bilişsel becerilerini etkin olarak kullanma yetisini de etkileyebilmektedir. Bireyler özellikle sosyal yapı içerisinde memnuniyetini sergilerken gülümseme ya da gülme gibi tepkisel davranışlar sergilemektedir. Gülme ve gülümseme gibi duygusal tepkiler sosyal gelişimin bir parçası olduğu gibi düşünceyi ifade edilmiş şekli de olabilir. Sosyal ortamlarda gülme ve gülümseme gibi olumlu davranışların ortaya çıkmasında şaka, fıkra, karikatür, espri ya da sözcük oyunları etkili olmaktadır. Aslında dü-

şünceyi ifade etmeye aracılık eden bu iletişim araçlarının her biri mizahın önemli öğeleridir. Sosyal ortamda bu öğelerin kullanılması iletişim engellerini ortadan kaldırarak daha kolay iletişim kurulmasını sağlamaktadır.

Olay ve durumlar karşısında sürekli ciddi olma yerine olay ve durumların eğlenceli yönünü görebilme becerisi (Åstedt-Kurki ve Isola, 2001: 452), düşüncelere beklenmedik katılım, yersizlik, uyuşmazlık gibi yapıların eklenmesiyle bireyin gülme davranışına zemin hazırlayan espri ya da gülmece olarak açıklanan mizah, düşüncelerin ifade edilmesinde kullanılan bir iletişim aracı olma görevi üstlenmektedir. Bu açıdan bakıldığında mizah, bireyleri sosyal uyum ve topluma katılım konusunda yüreklendiren bir iletişim aracı (Lowis ve Nieuwoudt, 1993: 410) olarak değerlendirilebilir. Morella (1997: 5), fıkra dinleme, fıkranın dinleyen ya da anlatan üzerinde oluşturduğu durumu algılama, başkasının taklidini yapma, abartılı öyküler, üçlü uyaklar ya da aynı cümle içerisinde çok fazla ses benzeşmeleri, ses ya da hece karışması ve cinasların kullanılması gibi durumların mizahi gümleri içerdiğini belirtmektedir.

Doğal konuşma, şaka yapma, nükteli sözcükler kullanma, kinayeler, sözcük oyunları, hoş anekdotlar ve kasıtsız yapılan gülünç konuşma hareketleri, fıkralar gibi birçok yapıyı içeren mizah, sosyal, duygusal, bilişsel ve dil gibi anlamlı bileşenleri ile (Berke ve Trieber, 2009: 33) bir akıl yürütme tarzıdır. Dolayısıyla mizah, bireylerin sosyal yaşamında bir iletişim aracı olduğu kadar öğrenme yaşamında da ideal bir öğretme aracı olarak düşünülebilir.

Çocukların eğlenmeye odaklı olduğu düşünüldüğünde dil, bilişsel, sosyal ve duygusal faktörleri içeren mizah

öğelerinin her biri eğitim ve öğretimde kalıcı ve etkili bir öğrenme aracı olarak kullanılabilir. Bireylerin yaşamında içgüdüsel olarak memnuniyetlerini gösterme şekli ya da bireylerin olaylara yaklaşım tarzı olan mizah, çocukların öğrenim yaşantılarındaki düşünme ve öğrenme şekillerindeki memnuniyeti etkileyebilecek etkin eğitsel bir öğrenme aracı da olabilir.

İlköğretim döneminin ilk yıllarındaki çocukların eğitiminde bu öğelerin kullanılması, onların doğasında var olan gülme eylemine zemin hazırlayarak, eğitim ortamında daha sıcak ve samimi bir atmosfer oluşturup, derse ve derste verilen öğrenme durumlarına karşı öğrencinin ilgisini ve dikkatini artırarak derse aktif katılım göstermesini sağlayacaktır (Wanzer ve Frymier 1999: 49, Deiter 2000: 23). Mizah öğeleriyle güvenli ve eğlenceli bir öğrenme ortamı oluşturulması, öğreten ile öğrenen arasında iletişimi güçlendirerek öğrenen merkezli bir öğrenme sürecinin gerçekleşmesine olanak sağlayacağından (Neuliep 1991: 343, Powell ve Andresen, 1985: 80, Pollak ve Freda, 1997: 176, Wanzer ve Frymier 1999: 50) öğrencilere duygu ve düşüncelerini daha rahat yansıtmaya ortamı hazırlayarak, öğrenmelerinin daha kalıcı olmasına fırsat verecektir. Dolayısıyla çocuklar da mizah yoluyla anlama, yorumlama ve çözüm üretme becerilerini sergilemeye olanağı bulacaktır. Bu açıdan mizah, çocukların eleştirel düşünme becerilerinin yanı sıra problem çözme ve yaratıcı düşünme becerilerini de geliştiren ideal bir araç olarak görülebilir (Pollak ve Freda, 1997: 178). Bununla birlikte mizahın eğlendirici gücü çocukların ön bilgileri ile yeni bilgilerini ilişkilendirmesine yardımcı olarak öğrenmeyi ve hatırlamayı kolaylaştırarak akademik başarıyı da arttırabilir (Bryant ve diğ.,

1979: 110, Powell ve Andresen 1985: 80, Bruno vd. 1987: 569).

Okuma, yazma, dinleme ve konuşma gibi dil becerileri akademik becerilerin temelini oluşturduğu gibi bireyin tüm öğrenim yaşamını etkileyebilecek önemli bir öğretim alanıdır. Bireyin kendini ifade edebilmesi, karşısındakini anlayabilmesi ve içinde yaşadığı toplumla uyum içerisinde olabilmesi ve bulunduğu toplumun kültür mirasını edinebilmesi dille mümkündür (Karakaya, 2008: 21). Bu nedenle etkin bir dil eğitiminin, bireyin doğuştan getirdiği zihinsel alt yapıyı dikkate alan bir niteliğe sahip olması gerekmektedir.

Çocuğun ana dilini etkili biçimde kullanabilmesi sözcük dağarcığı ile yakından ilişkilidir. Sözcük dağarcığının, insanların söylenenleri anlamasında ve duygularını, düşüncelerini anlatmasında önemli bir işlevi vardır. Sözcük dağarcığı, bireyin öğrenme yaşantısı sonucunda bellekte depolanan birikimi ifade etmektedir (Güleryüz, 2002: 13). İlköğretim yıllarında dil eğitiminin amacı, çocuklarda Türkçe sözcük dağarcığını geliştirmek olduğu kadar Türkçenin söz varlığını da kazandırmaktır. Söz varlığı, “bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, sözcük dağarcığı, kelime hazinesidir. Söz dağarcığı ise bir dilde kullanılan veya bir kimsenin bildiği, kullandığı sözlerin bütünüdür.” (TDK, 2005). Aksan (1996) a göre *bir dilin söz varlığı, o dilin yalnızca sözcüklerini değil, deyimlerinin, söylem kalıplarının, atasözlerinin, terimlerinin ve çeşitli anlatım kalıplarının bütünüdür. Bu bağlamdan bakıldığında sözcükler düşüncelerin zenginleşmesini, maddi ve manevi kültürün gelişmesini sağlayan önemli bir öğedir. Bilişsel yapılanmaların işlevsel olarak kullanılmasında semboller (sözcüklerin zihinsel temsilleri/anlamlaştırılması) son de-*

rece önemlidir. Bu nedenle çocukların sözcük kazanımı, dil gelişiminde önemli olduğu kadar bilişsel gelişimde de önemlidir. Sözcükler, akademik ya da yaşamsal başarı için gerekli olan kavramların oluşmasında ve kazanılmasında birer sembol olduğu için sözcük dağarcığında var olan eksiklik, bireyin herhangi bir düşünceyi anlamasını; hissettiği veya anlamlandırmaya çalıştığı durumu anlatmasını engelleyen bir durum oluşturacaktır.

Çocukların okuduklarını ve dinlediklerini doğru olarak anlaması; anladıklarını ve düşünsel olarak tasarladıklarını sözlü ya da yazılı dille aktarabilmesi sözcük dağarcığının zenginliğine bağlıdır (Özbay ve Melanloğlu, 2008: 33). Bu nedenle Türkçe dersinde yapılan sözcük dağarcığını zenginleştirme çalışmaları, çocukların hem ana dilini daha iyi kullanmasını hem de düşüncelerini geliştirmesini sağlamaktadır. Çocuklara eğitim süreci boyunca kazandırılması gereken sözcükler her zaman kolay anlaşılır ve somut anlamlı olmayacaktır. Yaşa paralel olarak bilişsel gelişim ilerledikçe anlaşılması zor olan soyut anlam taşıyan sözcükler de çocuğun eğitim yaşamına girecektir. Bunlardan en önemlisi mecazlar ya da deyimlerdir. Dolayısı ile dil eğitiminde kullanılan mecazlar, deyimler ve atasözleri çocuğa hem sözcük dağarcığını genişletme hem de Türkçenin söz varlığını kazanma fırsatı sunarak, çocuğun dili kullanım (edimsel) becerisini geliştirmesine olanak sağlayacaktır.

Bu açıdan bakıldığında eğitim ortamlarında sözlü ya da yazılı dil ürünlerinden fıkra, tekerleme, bilmece; görsel bir dil olarak karikatürler gibi gülme eylemiyle iç içe olan mizah öğelerinin kullanılması; çocuğun sözcük hazinesinin hızla zenginleştirilmesine

ve sözcüklerin daha karmaşık anlamlarının zihninde anlaşılmasını sağlayacaktır. Başka bir deyişle sözcüğün anlamıyla ilgili zihninde bir temsil oluşturarak sözcüğün anlamını kavramasına dolayısıyla dili anlamsal boyutta kazanmasına olanak sağlayacaktır. Çocuklara Türkçeyi edinimlerinde kullanılabilecek birçok mizah aracı bulunmaktadır. Ancak bu çalışmada mizah öğelerinden yalnızca tekerleme, fıkra ve bilmece üzerinde durulacaktır.

Farklı ses oyunları ve çağrışımlarla birbirine bağlanmış, birbiriyle ilgisi olmayan düşünce ve hayallerin sıralanmasından meydana gelen tekerlemeler, insanları şaşırtmak, güldürmek, eğlendirmek ve keyiflendirmek amacıyla sıkça kullanılmaktadır. Özellikle birbirine aykırı düşünceleri işlemesi, olması mümkün olmayan durumları bir araya getirmesi, düşünce ve hayallerin sıralanması, akıl dışı bazı sonuçlara varması, kafiyeli sözleri içermesi gibi açılardan çocuklar üzerinde büyük bir etkileme gücüne sahiptir. Çocuklara aşırı eğlenceli ortamlar sunmaktadır (Örge Yaşar, 2010: 51). Uyumsuzluk kuramına göre tekerlemenin içeriğinde var olan tuhaf ve akıl dışı olayların gerçekle bir çatışma halinin sıralanması, çocukta gülme eylemini harekete geçirmektedir (Varga, 2000: 142). Buradaki gülme eylemi, tekerlemenin içindeki çatışma durumundan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle tekerlemeler, çocukların özellikle dilsel becerilerinden ses bilgisi becerisini desteklemek amacıyla, çocukları şaşırtarak, güldürerek, eğlendirerek ve keyiflendirerek sınıf ortamlarında ideal bir mizahi araç olarak kullanılabilirler.

Örneğin halk edebiyatı ürünlerimizden masal tekerlemelerinden biri olan "*Zaman zaman içinde, zaman kalbur içinde, develer tellal, pireler berber*

iken, anam eşikte, babam beşikte, ben ninemin beşiğini tıngır mıngır salları iken, az gittim, uz gittim, altı ay bir güz gittim. Bir çuvaldız boyu düz gittim.” tekerlemesinde devenin tellal, pirenin berber olması gibi bu olayların yaşamla uyumsuzluk içinde olması, gerçek dışı tuhaf sonuçlara varılması, çocuklarda gülme eylemini ortaya çıkarırken, aynı zamanda da gülerik ve eğlenerek dil etkinliğine odaklanmasını sağlayacaktır. Bu ve buna benzer tekerlemelerdeki mizahi boyut, çocuğun Türkçe eğitimi sırasında dikkatini canlı tutmasını sağlayarak, çocuğun aktif bir şekilde tekrarlamalarda bulunmasına olanak sağlayacaktır. Bu doğal ortamda yapılan tekrarlamalar, öğrencilerin Türkçenin ses yapısına yönelik kazanımlar edinmesine yardımcı olacaktır. Kazanılacak olan bu beceri, özellikle çocukların konuşma becerisinde gerekli olan doğru telaffuzun kullanılması ve yazma becerisinin geliştirilmesinde gerekli olan temel ses bilgisinin kurallarını kavramasına temel oluşturacaktır. Dolayısı ile mizahi öğelerden tekerlemeler dildeki sembollerini, sebep-sonuç ilişkisine dayandırarak dilin mantıksal ses dizinini kavrayacak, çocuğun dilin sesleriyle oynayarak dildeki sesleri birbirleriyle uyum içinde kullanmasına ve ses birim hafızasını oluşturmasına yardımcı olacaktır.

Dil eğitiminde mizah öğesi olarak kullanılacak bir diğer ürün de fıkralardır. Sosyal yaşamda ortaya çıkan düşünce ve davranış farklılıklarından ve tersliklerden doğan çatışmaları konu alan fıkralar, genellikle tek bir olay veya düşünce üzerine kuruludur. Tekerlemelerde olduğu gibi fıkralarda da gülme eylemini ortaya çıkaran fıkranın içeriğindeki çatışma durumlarıdır. Bindiği gibi her fıkraya açık, sade ve anlaşılır bir dilde tez ve anti tezler üzerine

kuruludur. Fıkralarda anlatımı güçlendirmek amacıyla kıssadan hissenin gizlendiği, dışıl söze karşı eril sözü, temsil eden cümlelerin yanı sıra mecazi anlamlar ya da deyimler çok sık kullanılmaktadır (Artun, 2000). Örneğin, Nasrettin Hoca fıkralarından “Hoca bir gün iplikleri deve başına sarıp iplikçiye gider. Koca yumağı gören iplikçi bu durumdan kuşkulandır ve Hoca’ya sorar. Hoca da “Yok devenin başı!” diye cevap verir. Yumağı alan iplikçi ertesi gün Hoca’yı hile yapıp yalan söylemekle suçlar. Bunun üzerine Hoca da “Sorduğun zaman ‘devenin başı’ demedim mi?” diye cevap verir.” Bu fıkrada “Daha neler, çok abartıyorsun anlamında kullanılan (Türkmen, 2008: 158), “yok devenin başı” gibi garip ve abartılmış olan bir durumun deyimlerle betimlenmiş olması, Türkçenin söz varlığına yönelik bir kazanım sağlamaktadır. Ayrıca bu betimlemelerde kullanılan, iplik, yumak, kuşkulandırmak vb. günlük yaşamda kullanılan sözcüklerin kullanılması çocuğun sözcük dağarcığına yönelik bir kazanımın gerçekleşmesine fırsat verecektir. Bu ve buna benzer birçok Nasrettin Hoca fıkralarında kullanılan, “ya tutarsa” (bazen olmayacak zannedilen işler de yapılabilir, meydana gelebilir anlamında), “göle yoğurt çalmak” (bunu görmek için denemek gerekir anlamında) vb. garip ya da abartılmış durumların fıkralarda deyimleşerek kullanılması, çocukların dilin söz varlığını ve sözcük dağarcığını eğlenerek edinmesine olanak sunacaktır. Ayrıca fıkralar, çocuğun soyut düşüncelerinde zihinsel semboller oluşturmasına ve bu sembollerle dilin anlamsal boyutunu yordamlamasına yardımcı olacaktır.

Örneğin, Nasrettin Hoca fıkralarından *Kazan Doğurdu fıkrasında verilmek istenen (insanlar kendi yararlarına/çıkarlarına uygun olduğu*

zaman gerçekleşmesi olanaksız olan olaylara inanabilirle; ama aynı olaylar kendi çıkarlarına uymadığında bunlara inanmayı istemezler gibi) soyut bir düşüncenin “kazan doğurdu” deyimiyle verilerek (gerçek dışı bir olay) soyut düşüncenin mizah eşliğinde somutlaştırılmış olduğunu söyleyebiliriz. Böyle bir uyumsuzluk aracılığıyla -ki bu uyumsuzluk mizahın ta kendisidir- çocuğun pozitif bir eğitim ortamında bir yandan eğlenip gülerken bir yandan da içinde bulunduğu kültüre ait dilin söz varlığını edinerek, kendi sözcük dağarcığının gelişimini sağlayacaktır.

Dil eğitiminde kullanılabilecek bir diğer mizah ögesi de bilmecelerdir. Hoşça vakit geçirmek amacıyla yaygın bir zekâ ve söz oyununun bilerek karışık hale getirilmiş ya da çift anlamlı olarak sorulan ve cevap gerektiren “soru” veya bir şeyin adını söylemeden bazı nitelikleri verilerek ne olduğunu “sorma” eylemi olarak adlandırılan bilmeceler, eğlenceli sözcük oyunlarıdır. Eğlenceli olma özelliğinden dolayı dil eğitiminde çocukların sözcük hazinesini zenginleştirmek ve sözcük hazinesini işlevsel olarak kullanmasına olanak sunan bir mizah aracı olarak düşünülebilir. Bilmecelerin doğasında sözcükleri zihinde anlamaştırma vardır. Özellikle çocuklara bir şeyin adını anmadan özelliklerini üstü kapalı söyleyerek, o şeyin ne olduğunu buldurmaya çalışan eğlenceli, sözlü halk edebiyatı ürünüdür (Güleryüz, 2003: 253). İlköğretim yıllarında özellikle kalıplaşmış sözlerle başlayan (örneğin, masal masal masakara, ağzı burnu kapkara /fırın), ses taklitlerine dayanan (örneğin, takır takır takraba, içinde var akraba/beşik); harf oyunlarına dayanan (örneğin, İstanbul’da bir tane, İzmir’de iki tane, Ankara’da hiç yok, Sivrihisar’da pek çok/İ); sözcük ya da cümle oyunlarına

dayanan (örneğin, kanDİL’de var mumda yok menDİL’ de var çulda yok/DİL, Buradan baktım birçok, yanına vardım hiç yok/SİS); ifadesel olarak betimleyici bilmeceler (örneğin, akşam kapıları kapanır, sabahları açılır/perde); kişi, nesne ya da doğayla ilgili bilmeceler (örneğin, pencereyi kapakladım, her yanı saçakladım/göz) vb. Türkçenin söz varlığında bulunan farklı dilsel özellikleri çocuğun doğal yolla öğrenmesine katkıda bulunmaktadır (Kabadayı, 2007: 5-8). Bilmeceler, bir varlığın, olayın, kavramın adını vermeden kapalı biçimde çağrışımlarla özelliklerini vererek çocuğu düşünmeye ve zihinsel temsiller arasında ilişki kurdurmaya yönlendirerek çocuğun dilsel bellek gücünü artırmakta ve sözcük dağarcığını geliştirmektedir. Çocuklar mizahi özellik taşıyan bilmeceler aracılığıyla dil ve düşünce ilişkisini sezinler, dilin gizemli dünyasını algılar ve muhakeme güçlerini geliştirir (Türkyılmaz, 2009: 156). Özetle sözcüklerle üretilmiş bir oyun aracı olan bilmeceler çocuklara düş ve düşünce gücüne seslenen kurmaca bir dünya sunarak, şiirsel bir anlatımla çocukları dille kurgulanmış bir zekâ oyununa davet etmektedir. Bu davet, çocukların Türkçede var olan ikilemeler, deyimler, mecazlar ve eş anlamlı kullanılan sözcükleri öğrenmesine ortam sunarak Türkçenin söz varlığını kazanmalarına destek vermektedir (Güleryüz, 2003: 287; Çakmak-Güleç ve Geçel 2006: 145).

Sonuç olarak sosyal, psikolojik ve bilişsel açılarından öğrenme sürecine pozitif etkide bir araç olan mizah, çocuklara Türkçenin doğru kazandırılmasında gerekli olan dinleme, konuşma, okuma ve okuduğunu anlama ve yorumlama gibi temel dilsel becerilerin kazandırılmasına olanak sağlayacaktır. Mizah öğeleriyle hazırlanan Türkçe

eğitim etkinlikleri, çocuk merkezli bir öğrenme sürecinin gerçekleştirilmesine olanak sunarak, çocukların millî değer olan Türkçenin söz varlığını aktif kullanmalarına fırsat verecektir.

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan. *Türkçenin Sözcük Varlığı*. Ankara: Engin Yay. 1996.
- Artun, Erman. "Yaşayan Adana Karatepeli Fıkraları", *Adana Halk Kültürü Araştırmaları-1*, Adana: Adana Büyükşehir Belediyesi Altın Koza Yay.,2000. <http://turkoloji.cu.edu.tr/CU-KUROVA/makaleler/6.php> (Erişim, 12 Aralık 2012)
- Åstedt-Kurki, Päivi & Isole, Arja. "Humour Between Nurse and Patient, and Among Staff: Analysis of Nurses' Diaries". *Journal of Advanced Nursing*, 35(3): 452 – 458, 2001.
- Berk, Ronald. A. "The Active Ingredients in Humor: Psychophysiological Benefits and Risks for Older Adults". *Educational Gerontology*, 27: 323-339, 2001.
- Berk, Ronald A., & Trieber, Rosalind H. "Whose Classroom Is It, Anyway? Improvisation As A Teaching Tool". *Journal on Excellence in College Teaching*, 20 (3), 29-60, 2009.
- Brown, Warren S., Paul, Lynn K., Symington, Melissa & Dietrich, Rosalind. "Comprehension of Humor in Primary Agnesis of The Corpus Callosum", *Neuropsychologia*. 43: 906-916, 2005.
- Bruno, Rachele M., Johnson, Janet. M.; & Simon, Janet. "Perception of Humor by Regular Class Student and Student with Learning Disabilities or Mild Mental Retardation". *Journal Of learning Disabilities*. 20 (9): 568-570, 1987.
- Bryant, Jennings, Comisky, Paul & Zillman Dolf. "Teachers'Humor in the College Classroom". *Communication Education*.28: 110-118, 1979.
- Deiter, Ron. "The use of Humor as a Teaching Tool in the College Classroom". *NACTA Journal* 44 (2): 20-28, 2000. (erişim, 10 Mart 2013, <https://www.uwsp.edu/cols-ap/WIPCS/Documents/Journals/j10.pdf#page=24>)
- Droz, Marilyn & Ellis, Lori. *Laughing while learning: Using humor in the classroom*. Colorado: Sopris West Press, 1996.
- Frymier, Ann Bainbridge & Wanzer, Melissa Bekelja, (1998). *Make Laugh and They Will Learn: A Closer Look at the Relationship between Perceptions of Instructors. Humor Orientation and Student Learning*. New York: *Annual meeting the National Communication Association*.
- Çakmak Güleç, Havize ve Hulusi Geçgel. *Çocuk Edebiyatı*, (2. Basım). Ankara: Kök Yay., 2006.
- Güleryüz, Hasan. *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, (2. Basım) Ankara: Pegem Yay., 2002.

- Izard, Carroll E. "Basic Emotions, Relations Among Emotions And Emotion-Cognition Relations". *Psychological Review*: 99(3): 561-565, 1992.
- Kabadaş, Abdülkadir. "Sosyal Bir Ders Materyali Olarak Bilmecelerin Çocukların Gelişim Alanlarına Katkılarının İncelenmesi: Konya Örneği". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 4 (2): 2-17, 2007.
- Karakaya, Zeki. *Dil Edinimi: Okul Öncesi Dil ve Oyun Eğitimi*. Samsun: Yazı Yay., 2008.
- Lazarus, Richard S. "On the Primacy of Cognition", *American Psychologist*, 39 (2): 124-129, 1984.
- Lowis, Michael J. & Nieuwoudt, Johan M. "The Humor Phenomenon: A Theoretical Perspective". *The Mankind Quarterly*, 33(4): 409-422, 1993.
- Morreall, John. *Gülmeyi Ciddiye Almak*. (Çev. Kubilay Aysevener ve Şenay Soyer), İstanbul: İris Yay.,1997.
- Neuliep, James W. "An Examination of The Content of High School Teachers' Humor in The Classroom and The Development of An Inductively Derived Taxonomy of Classroom Humor." *Communication Education*, 40: 343-355, 1991.
- Örge Yaşar, Funda. "Mizahta Uyumsuzluk Kuramı Bağlamında Tekerlemeler". *Zeitschrift für die Welt der Türken.*, 2 (1): 49-57, 2010.
- Özbay, Murat ve Deniz Melanhoğlu. "Türkçe Eğitiminde Kelime Hazinesinin Önemi", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5.(1): 30-45. 2008. <http://efdergi.yyu.edu.tr>
- Pollak, Judy P. & Freda, Paul D. (1997). Humor, learning, and socialization in middle level classrooms. *Clearing House*, 70(4): 176-178.
- Powell, John P. & Andresen, Lee W. (1985). Humor and teaching in higher education. *Studies in Higher Education*, 10: 79-90.
- Scherer, Klaus R.; (2005). Trends and developments: research on emotions: What are emotions? And how can they be measured? *Social Science Information*, 44(4): 695-729.
- Türk Dil Kurumu. *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yay., 2005.
- Türkyılmaz, Dilek. "Masal Bilmecesi Bağlamında Türk Masallarında Bilmecesi Unsurları" *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmalar*, 10: 155-165, 2009.
- Türkmen, Seyfullah. "Türkçenin Söz Varlığında Nasreddin Hoca'nın Yeri". *Karadeniz Araştırmaları*, 5 (17): 153-1592, 2008.
- Varga, Donna. Hyperbole and humor in children's language play. *Journal of Research in Childhood Education*, 14 (2): 142-151, 2000.
- Wanzer, Melissa Bekelja, Frymier, Ann Bainbridge, Wojtaszczyk, Ann M. & Smith, Tony Appropriate and Inappropriate Uses of Humor by Teachers. *Communication Education*. 55 (2), 178-/196, 2006.